

2023

SYGEPLEJE
ETISK
RÅD

SYGEPLEJEETISK RÅDS ÅRSBERETNING 2023

Copyright © Sygeplejeetisk Råd maj 2024. Alle rettigheder forbeholdes.
Layout: Mathias N Justesen
Illustration: Mette Ehlers
Tryk: Grafisk Trykcenter
Fotografisk, mekanisk eller anden form for gengivelse eller
mangfoldiggørelse er kun tilladt med angivelse af kilde.

INDHOLD

Forpersonens beretning	4
Nordisk etiktræf 2023	6
Folkemøde 2023	8
Medlemsmøde i Horsens	9
Sådan bruger sygeplejersker SER	10
Dilemmaer i fagbladet Sygeplejersken	12
Etisk grundlag	13
Bilag 1 Oplæg, møder og undervisningsaktiviteter i 2022	14
Bilag 2 De Sygeplejeetiske Retningslinjer	15
Bilag 3 Vedtægter for Sygeplejeetisk Råd	18

BERETNING OM ÅRETS GANG I SYGEPLEJEETISK RÅD 2023

Kunsten i sygepleien er å pakke livet ut, fortelle det frem, sansenært og samfunskritisk og med det poetiske språkets musiske kraft. Det er ord som flyter på stillheten, som har rom for andre og gir rom til andre.

– Kari Martinsen, Indlæg på jubilæumsseminar 27. april 2023

REVIDERET ETISK GRUNDLAG

I 2023 blev Sygeplejeetisk Råd (SER) efter ca. 2 års arbejde færdige med et endeligt udkast til et revideret etisk grundlag for sygeplejersker i Danmark. Det har været to år, hvor medlemmerne af SER på mange forskellige måder har arbejdet med at beskrive og argumentere for de værdier, som dansk sygepleje og danske sygeplejersker i de næste år skal stå på. Det er sket i drøftelser af de mange etiske problemstillinger, som mødet mellem patient, sygeplejerske og sundhedsvæsenet afføder.

Vi har bl.a. samarbejdet med medlemmer af DSR, DSR's formandskab og filosof Anne-Marie Søndergaard Christensen fra SDU. Det har resulteret i, at hovedbestyrelsen i DSR i december 2023 nikkede ja til, at det nye sygeplejeetiske grundlag kan fremlægges og forhåbentlig vedtages på DSR's kongres i maj 2024.

Efter kongressen vil det etiske grundlag komme ud blandt sygeplejersker og leve som et fundament for etisk kundskab i sygepleje. Det er vores håb, at sygeplejersker

bruger det etiske grundlag som udgangspunkt for deres forståelse af sygepleje som en etisk praksis. Og det er også vores håb, at mange flere vil gøre brug af det etiske grundlag, når de befinder sig i fora, hvor sygepleje drøftes.

SER's medlemmer står klar til at deltage i sådanne drøftelser på arbejdspladserne rundt omkring, og vi håber, at sygeplejersker og sygeplejestuderende forsat vil henvende sig og gøre brug af muligheden for sparring med medlemmer af rådet. Desuden vil SER i løbet af 2024 invitere til informationsmøder om det nye etiske grundlag.

MØDER MED SYGEPLEJERSKER OG SYGEPLEJESTUDERENDE

2023 har også budt på forskellige anledninger til at møde sygeplejersker og sygeplejestuderende i Danmark.

SER afholdt i april medlemsmøde i Horsens, hvor vi fik lejlighed til at diskutere etiske udfordringer i relation til rekruttering og fastholdelse. De to oplæg fra henholdsvis professor Bibi Hølge-Hazelton og lektor Lisbeth Aaskov Falch

gav anledning til livlig debat. Desværre oplevede vi, at færre medlemmer valgte at deltage, og vi har i SER en fornemmelse af, at det ofte handler om et øget pres på sygeplejersker på arbejdspladserne bl.a. pga. mangel på kolleger. Det er ærgerligt, fordi det netop er gennem dialog, vi kan hjælpe hinanden med at få øje på både muligheder og udfordringer i fremtidens sygepleje.

Til gengæld deltog SER i folkemødet på Bornholm, hvor vi havde lejlighed til at drøfte etiske problemstillinger med mange andre deltagere. Særligt blev der fokus på debatten om lovliggørelse af aktiv dødshjælp i Danmark, da statsminister Mette Frederiksen lagde an til diskussionen i forbindelse med sin åbningstale. Det er en debat, der har stor betydning i vores profession, da sygeplejersker vil kunne forvente at skulle spille en central rolle i forbindelse med udpølse af dødshjælp.

DIALOGENS VIGTIGHED

Sygepleje er en profession, hvor der kontinuerligt opstår etiske problemstillinger og dilemmaer, som kræver samtale og refleksion. Som Kari Martinsen skriver i citatet, der indleder min beretning, så handler det om at give rum for andre for at give rum til andre. Det gælder ikke kun i dialoger med borgere og patienter men også i dialoger mellem sygeplejersker – dialoger der kan foregå både i hverdagen, som planlagte samtaler eller som indspark i den offentlige debat. Dialoger som skal styrke, støtte og udvikle relationer mellem patienter og sygeplejersker og mellem sygeplejersker. For uden mulighed for at reflektere, er der risiko for, at sygepleje kommer til at foregå uden omtanke og kritisk stillingtagen.

En undersøgelse fra 2023 viser (Vaaben et al.), at mange sygeplejersker, der forlader professionen, blandt andet gør det, fordi de oplever, at det er vanskeligt eller umuligt at arbejde med udgangspunkt i de værdier, der er grundlæggende i sygepleje. Det er et resultat, der gør det tydeligt, hvor vigtig den sansenære relation med borgere og patienter er, fordi den er med til at sikre sygepleje af høj kvalitet. I et samfund hvor der mangler sygeplejersker, og mange oplever, at tiden er knap i deres daglige arbejde, er der netop behov for dialog for at sikre, at kliniske beslutninger bliver taget med udgangspunkt i patientens forståelse, ønsker og tanker, så beslutningerne fører til effektive handlinger, som har patientens behov for sygepleje i fokus.

Sygeplejerskers etiske kundskaber er således afgørende for at indgå i samfundskritiske diskussioner, hvor hensigten er at fremhæve, når forhold i samfundet får betydning for de muligheder sygeplejersken har for at indgå relationer med patienten. Det gælder også, når det handler om at være med til at pege på u hensigtsmæssige strukturer og organiseringer

af sundhedsvæsenet, der medvirker til, at sygeplejersken har svært ved at arbejde med et personcentreret fokus i mødet med patienten.

MIN SIDSTE PERIODE SOM FORPERSON I SER

Årsberetningen 2023 bliver min sidste som forperson i rådet. Det skyldes, at jeg har været medlem i 8 år og derfor ikke kan genvælges. Jeg vil altid bære etik i sygeplejefprofessionen, som et helt centralt perspektiv i mit arbejdsliv og glæder mig til at følge med, når det nye råd konstituerer sig efter DSR's kongres den 15. maj i år. En stor tak til alle de sygeplejersker der, gennem mine år som medlem af SER, har efterspurgt den viden og de kompetencer, som SER har. Det er en stor fornøjelse at møde jer og diskutere etiske problemstillinger og blive klogere på lige netop jeres virkelighed.

En stor tak til Dorthe Danbjørg, Harun Demirtas, Grete Christensen og Dorte Steenberg fordi I de sidste 8 år har engageret jer i SER's arbejde gennem deltagelse i vores møder og gennem jeres interesse for, hvad etisk forsvarlig sygepleje er. Jeg håber, at SER fortsat får plads og rum til at være et væsentligt bidrag, når sygepleje skal drøftes i vores fælles organisation DSR.

Endelig en stor og dybfølt tak til jer, der er med til at stille op som en etisk stemme for vores profession – jer der er medlemmer af SER og bruger tid og kræfter på at tale etik i sygepleje.

God fornøjelse med det fortsatte arbejde i det nye SER.

Anne Bendix Andersen
Forperson

NORDISK ETIKTRÆF I TORSHAVN, FÆRØERNE

I september 2023 deltog Sygeplejeetisk Råd i det årlige nordiske sygeplejeetiske træf, som blev afholdt på Færøerne.

På træffet var der deltagelse fra Grønland, Sverige, Norge, Danmark og Færøerne, hvoraf sidstnævnte var vært. Temaet for årets nordiske træf var ”Sprogets betydning for etikens rum i sygeplejen”, som blev belyst fra forskellige vinkler af blandt andet en sygeplejeprofessor, en retoriker, en psykolog og en præst. Der var fokus på, hvordan sproget, også i sygeplejen, besidder en magt, som kommer til udtryk i de ord vi bruger og ikke bruger. Sproget kan forme praksis.

Det færøske sygeplejeetiske råd filmede alle præsentationerne og har efterfølgende lagt dem op på deres YouTube kanal. Det kan varmt anbefales at se dem:

[youtube.com/@SjukrarkretiskaRai](https://www.youtube.com/@SjukrarkretiskaRai)

På baggrund af træffet skrev formændene fra de nordiske sygeplejeetiske råd en udtalelse, som er publiceret i det norske sygeplejerskefagtidsskrift:

<https://sykepleien.no/meninger/2023/10/sprak-har-innvirkning-pa-hvordan-etikk-blir-forstatt-og-praktisert>

Udtalelsen kan også læses på næste side →

FÆLLES UDTALELSE FRA DE NORDISKE SYGEPLEJEETISKE RÅD

SEPTEMBER 2023

Som sykepleiere må vi insistere på å ha tid og rom for etisk refleksjon. Her kan pasienter og sykepleiere møtes som likeverdige partnere i omsorgsprosessen. Møtet mellom sykepleier og pasient er et møte mellom to eksperter. Pasienten er ekspert på eget liv og verden, mens sykepleieren representerer helsetjenestene, behandlingstilbudet og egen profesjon. Språket gjør det mulig å bygge bro i dette spenningsfeltet og har derfor en viktig funksjon.

REFLEKTERER HOLDNINGER OG VERDIER

Språk spiller generelt en sentral rolle i sykepleie og har en betydelig innvirkning på hvordan etikk blir forstått og praktisert i faget vårt. Måten vi bruker språket på, reflekterer ikke bare vår kommunikasjon, men også de holdninger og verdier vi tar med oss i møte med pasienter. Hvert ord vi velger, og hver setning vi uttrykker, har et potensial til å påvirke pasientenes livssituasjon og egen opplevelse av velvære. Gjennom våre ord kan vi utføre omvendt lommetyveri ved å ubevisst eller bevisst påføre pasienten en livssituasjon som han ikke trenger. Vi kan frarøve et håp, og vi kan skape en bekymring. Bevissthet om asymmetrien i møtet mellom sykepleier og pasient er sentralt for å unngå omvendt lommetyveri.

MÅLBARE RESULTATER I SPRÅKET

Pasienten kommer ikke til oss fordi han vil, men fordi han trenger noe som sykepleieren kan gi. Han legger livet sitt i våre hender. Det krever både etisk og faglig refleksjon i sykepleiemiljøet slik at vi kan bli bevisst på det ubevisste og være på linje med de verdiene vi ønsker skal råde i sykepleien. Språket i helsevesenet er ofte preget av målbare resultater. Dette gjør at det relasjonelle og etiske aspektet ved sykepleie ofte blir oversett eller undergravd. Vi må imidlertid huske at

det å bygge tillit og relasjoner ikke alltid gir umiddelbare og målbare resultater.

Det er viktig å anerkjenne og få mulighet til å dokumentere verdien av de delene av sykepleie som ikke umiddelbart er målbare, som for eksempel samtaler om pasientenes følelsesmessige tilstand med hensyn til ensomhet. Lidelse kan ikke kvantifiseres rent økonomisk, men krever en helhetlig tilnærming som inkluderer både fysisk og psykisk helse som gjensidig påvirker og påvirkes av hverandre og omgivelsene.

IKKE NOK OPPMERKSOMHET

De etiske argumentene for å rette oppmerksomheten mot målbare resultater i helsevesenet bygger først og fremst på utilitaristiske etiske perspektiver basert på en økonomisk forståelse der nytte er lik penger. Men det er også helt nødvendig å legge vekt på andre verdier som for eksempel trivsel og omsorg. Det er en forutsetning dersom vi skal kunne gjenopprette balansen mellom det instrumentelle og det relasjonelle i sykepleieutøvelsen og i formidlingen av sykepleietiske verdier for å sikre at alle pasienter får best mulig omsorg.

Til slutt er det viktig å erkjenne at den etiske samtalen i sykepleie sjelden får den oppmerksomheten den fortjener, eller plassen den trenger. Beslutninger om behandling, utredning eller ikke-behandling kan være komplekse og involvere konkurrerende interesser og argumenter. Det er derfor viktig å prioritere etisk refleksjon og dialog som en integrert del av sykepleieutøvelsen.

*På vegne af de Sygeplejeetiske Råd i Norden
Pauline Olesen, Grønland, Jana Mortensen, Færøerne,
Lilas Ali, Sverige, Mildrid H. Søndbo og Anne Bendix
Andersen, Danmark*

SER DELTOG I FOLKEMØDET FRA 15. JUNI - 17. JUNI 2023

På Folkemødet oplevede vi rigtig mange interessante oplæg, hvilket afstedkom gode drøftelser.

SER blev fra start optaget af Mette Frederiksens åbningstale til Folkemødet, hvor hun bl.a. opfordrede til en drøftelse af aktiv dødshjælp, og hvor hun selv tilkendegav sin egen tydelige holdning til det.

SER havde fået stillet DSR's ladcykel til rådighed og tog en tur rundt på pladsen med vores etikspil, hvor fokus er drøftelse af etiske dilemmaer. Her mødte vi såvel sundhedsprofessionelle som ikke sundhedsprofessionelle, der deltog i etiske refleksioner.

Et af dilemmaerne i spillet handler om en ægtefælle, der ikke må få information om hustruen, som er indlagt og har tilbagetrukket sit samtykke.

Her var det tydeligt, at ikke sundhedsprofessionelle var sikre på, at man som ægtefælle altid bør blive informeret uanset samtykke. Et andet dilemma, der naturligt fyldte meget, handlede om aktiv dødshjælp. Her blev det tydeligt, at mange i udgangspunktet havde en klar holdning til, at aktiv dødshjælp er en menneskeret. Det viste sig dog, at når der blev åbnet for refleksion og emnet blev foldet mere ud, så blev den enkelte mere bevidst om emnets kompleksitet.

Det var meget givende og meningsfyldt at få etikken ud at leve på denne måde og gav inspiration til, hvordan vi i SER fremover arbejder med etikken.

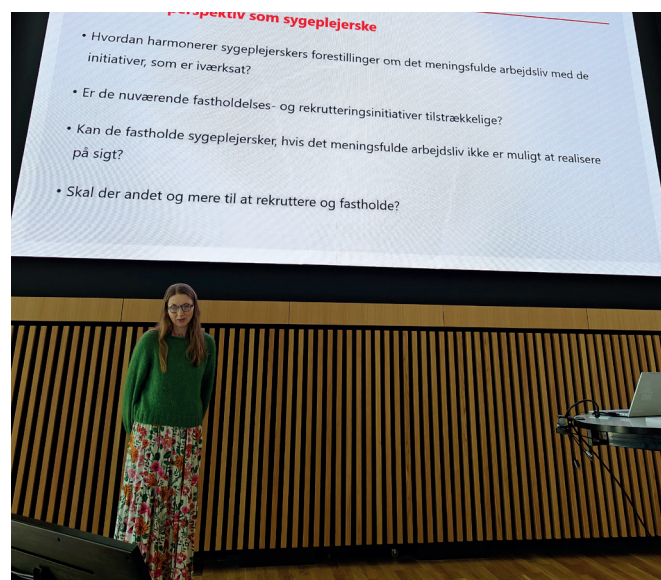
MEDLEMSMØDE I HORSSENS 3. MAJ

Sygeplejeetisk Råd arrangerede et medlemsmøde den 3. maj 2023 på VIA University College i Horsens med det centrale tema; ”Etiske perspektiver på sygeplejemangel i sundhedsvæsenet - Den etiske stemme i sundhedsvæsenet”. Oplægsholderne, Lisbeth Aaskov Falch og Bibi Hølge-Hazelton, bidrog til mødet ved at belyse afgørende aspekter vedrørende sygeplejerskers arbejdsmiljø, rekruttering og fastholdelse.

Lisbeth Falch, næstforkvinde for Sygeplejeetisk Råd, samt ph.d. og lektor på Professionshøjskolen Absalon, gav deltagerne et indgående historisk perspektiv på, hvad der motiverer sygeplejersker i deres arbejde. Hun understregede betydningen af at opbygge meningsfulde relationer til patienterne, og diskuterede eksisterende initiativer, der sigter mod at tiltrække og fastholde sygeplejersker. Hendes oplæg, med titlen ”Perspektiver på det meningsfulde arbejdsliv som sygeplejerske”, fokuserede på sygeplejerskers opfattelse af et meningsfuldt arbejdsliv både historisk og i dag, samt sammenhængen med igangværende initiativer.

Bibi Hølge-Hazelton, sygeplejerske, forskningschef og professor fra Sjællands Universitetshospital, præsenterede resultaterne fra et forskningsprogram om rekruttering og fastholdelse af sygeplejersker. Hun fremhævede, hvordan arbejdsmiljø, patientsikkerhed og faglig udvikling er indbyrdes forbundet. Hun rejste spørgsmålet om, hvordan man bedst muligt skaber optimale arbejdsforhold under de nuværende vilkår og understregede vigtigheden af autentisk og værdibaseret ledelse. Hølge-Hazelton pointerede også, at sygeplejerskers faglige stolthed er afgørende for deres trivsel og engagement, og at mangel på kollegial støtte kan føre til afmagt, omsorgstræthed og moralsk stress.

Diskussionerne i plenum omfattede blandt andet sygeplejerskers opfattelse af et meningsfuldt arbejdsliv i lyset af eksisterende initiativer, vurderingen af tilstrækkeligheden af nuværende fastholdelses- og rekrutteringsinitiativer samt behovet for yderligere tiltag for at rekruttere og fastholde sygeplejersker. Mødet var en berigende eftermiddag med spændende drøftelser af centrale etiske spørgsmål inden for sygeplejen.

SÅDAN BRUGER SYGEPLEJERSKER SER – OG SÅDAN KAN DU GØRE!

Sygeplejetisk råd fornemste opgave er at være i dialog med medlemmerne af Dansk Sygeplejeråd. Først og fremmest kan alle medlemmer kontakte SER ved at skrive til SER@dsr.dk

Her kan du bede SER om at kommentere et sygeplejefagligt dilemma, som du og/eller dine kolleger oplever i jeres arbejde og som I synes er vanskeligt.

I SER tilbyder vi online systematisk etisk refleksion. Det kan du læse mere om neden for

Du/I kan selvfølgelig også skrive til SER, hvis I har brug for, at medlemmer kommer og holder oplæg eller deltager i debat på jeres arbejdsplads. Du kan i denne årsberetning få et overblik over de arrangementer, som SER, har deltaget i 2022 og måske blive inspireret. Vi glæder os til at høre fra DIG og dine kolleger.

ØNSKER DU ELLER DINE KOLLEGER AT DRØFTE ET ETISK DILEMMA ELLER EN ETISK PROBLEMSTILLING MED SYGEPLEJEETISK RÅD?

- *Få oplæg eller undervisning i etisk refleksion på temadage eller i din afdeling eller team*
- *Indsend et dilemma til Sygeplejeetisk Råd*
 - *Drøft problemstillingen med medlemmer af rådet online eller få et skriftligt svar*

LÆS MERE PÅ WWW.SER.DK

ETISKE DILEMMAER OG PROBLEMSTILLINGER I FAGBLADET SYGEPLEJERSKEN

I 2023 blev der lanceret en Dilemma side i fagbladet Sygeplejersken, hvor medlemmer af DSR kan indsende etiske dilemmaer og problematikker, som de ønsker bliver belyst, drøftet og kommenteret.

Det har gennem året været både etiske dilemmaer og etiske problemstillinger, der har været præsenteret. Sygeplejeetisk Råds medlemmer har med afsæt i De Sygeplejeetiske retningslinjer, etiske teorier samt evidens baseret viden, drøftet og kommenteret dilemmaerne og problemstillinger. Kommentarerne findes i tilknytning til det indsendte dilemma i fagbladet.

58 Dilemma

Hun lægger fotos op på Instagram fra operationsstuen. Er det ok?

Lene synes ikke, at en ryddemannet kollegas fokus skal være på Instagram. **Den yngre kollegas fokus burde være 100 pct. på patienten og på at lære mere om anæstesi.** Men kan hun tillade sig at anfægte sygeplejerskens adfærd?

**Titel: Lena Elshøj-Lind
Illustration: Andrea Lind**

Et par klik på mobilen, og så er et nyt foto fra anæstesi-afdelingen lagt op på Instagram. Efterhånden ligger der en del fotos og korte videoer med frøgende musik. Et af billederne er taget under en operation på det anæstesi-afsnit, hvor Lene arbejder.

Det er en yngre ryddemannet anæstesi-sygeplejerske, der får tit brugt mobilen, men hun oplyser ikke billeder af patienter eller plejepersonale, og Lene tænker da også, at lægen for så vidt er overholdt.

"Men på kan gøre med patientforløbet via mit kendskab til udret og set-up, foto af et skema med patientens højde og vægt, valg af medicin og tidspunktet på dagen", siger Lene, som er over 30 og efterhånden har mange års erfaring som anæstesi-sygeplejerske.

En af de andre kolleger på afsnittet kender til profilen. Lene har fået rygs onden, fordi en god kollega fra et andet afsnit på afdelingen kunne se ud fra billederne, at sygeplejersken nu måske var rykket videre til det specialafsnit, hvor Lene arbejder.

Sygeplejersken har valgt at oprette profiler under sit navn i stedet for at promovere anæstesi-afdelingen. Der er flere billeder, hvor montøren laver i baggrunden under et anæstesi-forløb.

"Jeg bliver mødt over, at en yngre ryddemannet anæstesi-sygeplejerske har brugt tid på at sætte et billede af set-up og såbort og oplyste arbejdsfoden. Fik sen indikerer, at det er

Flere dilemmaer og problemstillinger kan se Instagram som en gave til promo-vefing af vores speciale?

Er det ok, der ikke kan se Instagram som en gave til promo-vefing af vores speciale?

vildt spændende at bedrive, og at der sker meget akut. Den opfordrer til at vælge anæstesi-specialer, hvis man vil prøve noget vildt", siger hun og fortsætter:

"Når vi knopser at forklare og vejlede, bytter hun ikke sig grundigt, men fortæller om de vilde til blinde episoder, hun har stået i. Jeg er derfor i tvivl om, om hun modtager tilstrækkelig vejledning."

Lene bekymrer sig over, om sygeplejerskens fokus på Instagram er et andet end at patient og læge.

"Hendes adfærd stikker mod vores professionelle værdier af patient sikkerhed og høj grad af omsorg og omhy-

gørlighed for patienter i en såbar situation. Jeg forstår ikke, hvordan man som ryddemannet anæstesi-sygeplejerske kan vælge at have fokus på at tage et billede. Hvad, hvis der sker fejl under anæstesi-forløbet, og det kan bevise, at hun har været i gang med at tage billeder og uploade til profilen?"

Aldrig en mobilpolitik siger, at man ikke må bruge sin private telefon patienterne omgivelser. Men det gør mange alligevel. F.eks. under anæstesi-forløb, hvis deres barn har ringet. Lene mener da også, at man kan tage billeder fra stuen er at gå langt over grænsen.

"Men er jeg bare en gammel sur anæstesi-sygeplejerske, der svarer ut, at vi skal have vores fælles opsamlingsboks på patienter under hele anæstesi-forløbet? Er det bare mig, der ikke har fundet tid af at se Instagram som en gave til promo-vefing af vores fra og speciale?"

Lene er i tvivl om, hvad hun skal gøre. Skal hun lade være, eller bør hun tage snakken med sygeplejersken og overreguleringer?

59

SYGEPLEJERSKEN 2 | 2024

Kommentar fra Sygeplejeetisk Råd

En etisk refleksion kan være relevant

De Sygeplejeetiske Retningslinjer er vejledende i forhold til etiske dilemmaer og problemstillinger, når de opstår i udøvelse af sygepleje. Sygeplejersken har et fagligt, personligt, etisk og æstetisk ansvar i forhold til de patienter, der har behov for sygepleje. Lene kan derfor vælge den ryddemannet anæstesi-sygeplejerskes i forhold til de sygeplejeetiske retningslinjer og orientere sig i hospitalens personalepolitik vedrørende de sundhedsprofessionelles anvendelse af mobiltelefon og holdninger til anvendelse af sociale medier i arbejdspladsen.

Situationen kan give anledning til en dybere etisk refleksion. Hvilke konsekvenser bliver Lene er med til at forholde sig aktivt og kritisk til sin egen og kollegens adfærd på sociale medier, overholdelse af tavshedspligten og sætte fokus på patient sikkerheden såvel under anæstesi som efterfølgende, hvis billederne kan afsløre patientens identitet eller skade patienten.

Desuden må de hygiejniske principper medtages. For formodentlig anvendes mobiltelefoner i mange forskellige sammenhænge, også uden for operationsstuen. Lene kan henvise til De Sygeplejeetiske Retningslinjer og præcis "Brug af sociale medier" udgivet af Sygeplejeetisk Råd.

På vegne af Sygeplejeetisk Råd: Doris Sørensen Svingelund og Arne Christensen.

Det gjorde Lene

Lene konfronterede ikke sygeplejersken med sin holdning. Hun går dermod til lægen, som der efter tog kontakt til sygeplejersken og bad om, at billeder fra anæstesi-forløb, der kunne gøres, blev delt. Desuden er det blevet indrapporteret, at hun ikke må tage billeder, sætning film og uploade til profilen i arbejdspladsen.

Det er også formidlet som en generel regel for personale og ryddemannet. Man må ikke bruge sin private telefon i patientens situation, ligesom der ikke må tages billeder og video i arbejdspladsen.

Eksempel på præsentation af et dilemma i fagbladet Sygeplejersken (nummer 2, 2024).

FRA SYGGEPLEJE- ETISKE RETNINGS- LINJER TIL ETISK GRUNDLAG FOR SYGGEPLEJERSKER

Sygeplejeetisk Råd blev nedsat i 1990, og de første Sygeplejeetiske retningslinjer blev vedtaget i 1992. Siden er retningslinjerne revideret i 2004 og 2014.

Udviklingen og ændringerne i samfundet gjorde, at Sygeplejeetisk Råd i 2021 fandt tiden inde til atter at revidere de Sygeplejeetiske retningslinjer. Den proces har fundet sted i perioden 2021 til 2024, og har afstedkommet, at de Sygeplejeetiske retningslinjer er blevet til "Etisk grundlag for sygeplejersker".

Det etiske grundlag for sygeplejersker er udarbejdet med afsæt i tidligere udgaver af sygeplejeetiske retningslinjer, dansk lovgivning og med udgangspunkt i sygeplejefaglig teori og etisk teori. Udgangspunktet er den enkelte sygeplejerskes etiske overvejelser og de vilkår og rammer, der er for at udøve sygepleje i samfundet.

Revideringen har været en lang og spændende proces med inddragelse af sygeplejersker fra klinisk praksis gennem et virtuelt Webinar i 2021, mange interne drøftelser i SER af bl.a. Bekendtgørelse om uddannelse til professionsbachelor, de Sygeplejeetiske retningslinjer i Norden, ICN kodeks, litteratur gennemgang og læsning, oplæg fra filosof, udarbejdelse af skriveskabelon, skriveophold, nedsættelse af skrivegruppe, flere gennemlæsninger og gennemskrivninger.

Processen med det etiske grundlag er afsluttet med en præsentation i DSR's hovedbestyrelse for forhåbentlig at bli-

ve godkendt på Kongressen i maj 2024. Det etiske grundlag henvender sig til alle sygeplejersker og er ikke møntet på bestemte områder indenfor professionen som f.eks. specialer og befolkningsgrupper.

BILAG 1

OPLÆG, MØDER OG AKTIVITETER I 2023

- Deltagelse i paneldebat om fremtidens psykiatri i regi af FS Psykiatri
- Deltagelse i åbning af udstillingen 'Når vi bliver gamle' på Sygeplejehistorisk Museum
- Deltagelse i jubilæumsseminar i Bergen, Norge i anledning af Kari Martinsens 80 års fødselsdag
- Deltagelse i Folkemødet på Bornholm (se mere på side X)
- Etiktræf på Færøerne (Se mere på side X)
- Undervisning i/om etik for nyansatte på Regionshospitalet Randers (samarbejde med hospitalspræst)
- Oplæg for højskoleelever om etik og Sygeplejeetisk Råds arbejde på Nørgaards højskole i Bjerringbro
- Oplæg på webinar i kreds Hovedstaden – professionel omsorg i sygepleje
- Oplæg om organdonation og abortgrænser for seniorsammenslutningen Kreds Midtjylland Nord
- Oplæg om forforståelser og etik i hverdagen på kursus modul 1 om socialt udsatte patienter på Hvidovre Hospital
- Oplæg på FN's ældredag for seniorsygeplejersker i Kreds Midtjylland
- Orientering om valg til Sygeplejeetisk Råd Kreds Nordjylland
- Oplæg 'Er det uværdigt at have brug for hjælp – om aktiv dødshjælp' for medlemmer af Forum for værdig pleje og omsorg
- Etisk refleksion sammen med medarbejdere på Aalborg Universitetshospital, infektionsmedicinsk afdeling
- Online etisk refleksion
- Deltagelse i radioprogrammet Missionen på Radio4. 'Hvor længe ønsker vi at leve? Opfattelser af alderdom.'
- Interview i Avisen Danmark. 'Her er reaktionerne på Det Etske Råds nej til aktiv dødshjælp: - Folk må tænke, hvad de vil. De glør i forvejen efter mig.'

DE SYGEPLEJEETISKE RETNINGSLINJER

Som vedtaget af DSR's kongres den 20. maj 2014.

BAGGRUND

Sygeplejeetisk Råd blev nedsat ved Dansk Sygeplejeråds kongres i 1990.

De første Sygeplejeetiske Retningslinjer blev vedtaget på Dansk Sygeplejeråds kongres i 1992. Retningslinjerne er revideret i 2004 og 2014.

De senest reviderede retningslinjer er opbygget med udgangspunkt i sygeplejerskens virksomhedsområde, sygeplejeetiske grundværdier og grundlæggende sygeplejeetiske principper, for til sidst at munde ud i generelle sygeplejeetiske retningslinjer, der kan anvendes i sygeplejerskers daglig arbejde.

De Sygeplejeetiske Retningslinjer er en beskrivelse af en professionsetik for sygeplejersker og bør til stadighed udvikles og afspejle ændrede samfundsforhold og lovgivning i relation til sygeplejerskers virkelighed og etiske udfordringer, samt medvirke til at udvikle professionen og værne om dens troværdighed og omdømme.

I retningslinjerne benævnes alle modtagere af sygepleje som patienter.

GRUNDLAG

De Sygeplejeetiske Retningslinjer er funderet i en grundlæggende forståelse af, at mennesket er unikt og har værdi i sig selv, lever i sammenhæng med sine omgivelser og tager ansvar for eget liv.

I De Sygeplejeetiske Retningslinjer er udgangspunktet, at enhver relation mellem patient og sygeplejerske bygger på tillid og respekt.

FORMÅL

De Sygeplejeetiske Retningslinjer er vejledende i forhold til etiske dilemmaer og problemstillinger, når de opstår i udøvelsen af sygepleje indenfor rammen af sygeplejerskens virksomhedsområde. Sygeplejerskens virksomhedsområder er: "At udføre sygepleje, at formidle sygepleje, at lede sygepleje, at udvikle sygepleje". Sygepleje har en såvel sundhedsfremmende, sundhedsbevarende og forebyggende som behandlende, rehabiliterende og lindrende karakter.

Retningslinjerne respekterer dansk lovgivning. De tager udgangspunkt i FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder fra 1948 og i International Council of Nurses' (ICN) Etiske kodeks for sygeplejersker fra 1953, senest revideret i 2021.

Retningslinjerne medvirker til at:

- fremme etisk refleksion i diskussioner og overvejelser blandt sygeplejersker
- fremme sygeplejerskers etiske dømmekraft med henblik på at udvikle faglig kvalitet
- støtte sygeplejersker i situationer, hvor der skal træffes valg
- sætte fokus på etiske dilemmaer og synliggøre etisk praksis.

I det følgende beskrives de sygeplejeetiske grundværdier, grundlæggende sygeplejeetiske principper og generelle sygeplejeetiske retningslinjer.

SYGEPLEJEETISKE GRUNDVÆRDIER

Sygeplejersken har ansvar for at yde omsorg, i den hensigt at patienten oplever velvære.

Ansvar. Sygeplejersken har et ansvar fagligt, personligt, etisk og æstetisk, i forhold til de patienter, der har behov for sygepleje. Magtudøvelse kan kun forvaltes moralsk ansvarligt i solidaritet med den svage. I ansvaret ligger en forpligtelse til at yde omsorg.

Omsorg udspiller sig i relationen mellem mennesker, mellem sygeplejersken og patienten. I relationen møder sygeplejersken patienten, sanser mennesket og møder ham eller hende i en forståelse båret af næstekærlighed. Heri ligger et moralsk princip om at handle sådan, at alle får samme muligheder for at leve det bedst mulige liv.

Velvære er en tilstand af at føle sig godt tilpas. Velvære kan være fra korte øjeblikke af lettelse, lindring og trøst, til langsigtet velvære, forstået som optimal sundhed og livskvalitet, hvor idealet er ”det gode liv”. Velvære betragtes som et overordnet mål med al sygepleje. Sygeplejen bidrager til at understøtte patienters egne tiltag for at opnå velvære.

GRUNDLÆGGENDE SYGEPLEJEETISKE PRINCIPPER

Til de sygeplejeetiske grundværdier ansvar, omsorg og velvære knyttes en række principper for udøvelsen af god etisk praksis:

- Respekt for selvbestemmelse – det vil sige, at den enkelte patient, såfremt det er muligt, bevarer magten over egen tilværelse og retten til at træffe egne valg.
- Anerkendelse af værdighed – det vil sige, at den enkelte patient anses som et unikt og uendeligt værdifuldt menneske.
- Hensyn til integritet – det vil sige, at den enkelte patients værdier, personlighed, væren, ønsker og mål i livet respekteres.
- Omhu for det sårbare liv – det vil sige, at den enkelte patient sikres beskyttelse og omsorg.

GENERELLE SYGEPLEJEETISKE RETNINGSLINJER

Udøvelse af god etisk praksis betyder, at sygeplejersken, med respekt for selvbestemmelse, skal:

- 1.1 fremme patientens selvbestemmelse
- 1.2 respektere patientens valg, herunder patientens ret til at fravælge selvbestemmelsesretten
- 1.3 fremme og respektere patientens ret til selvbestemmelse, uanset dennes individuelle værdier og livsmål, forudsat at det ikke krænker andres rettigheder og livsmål
- 1.4 sikre, at patienten modtager og forstår den information, der er nødvendig for at træffe valg. Information skal være tilpasset patientens ønsker og behov samt patientens livssituation
- 1.5 beskytte patienter, der ikke er i stand til at varetage selvbestemmelse.

Udøvelse af god etisk praksis betyder, at sygeplejersken, med anerkendelse af værdighed, skal:

- 2.1 gøre sygepleje tilgængelig for alle patienter, der har behov
- 2.2 varetage patientens tarv, så denne modtager pleje og behandling under hensyn til individuelle omstændigheder, behov og værdier
- 2.3 vedkende sig det faglige og personlige ansvar for egne vurderinger og handlinger, samt anvende et fagligt skøn, tage kritisk stilling og udvise mod og omtanke
- 2.4 reflektere over egen praksis samt reagere på etiske situationer og dilemmaer, som opstår for sygeplejersken selv, patienten, pårørende, professionen og samfundet
- 2.5 tage initiativ til og fremme et respektfuldt samarbejde, fagligt og tværfagligt, i alle dele af sundhedsvæsenet
- 2.6 udvise ansvar for at synliggøre de konsekvenser, som politiske prioriteringer kan få i sundhedsvæsenet.

Udøvelse af god etisk praksis betyder, at sygeplejersken, med hensyn til integritet, skal:

- 3.1 respektere patientens værdier og tro

3.2 yde sygepleje med udgangspunkt i patientens ønsker i forhold til fysiske, psykiske, sociale og åndelige behov

3.3 vise respekt for og yde omsorg for pårørende

3.4 gøre opmærksom på forhold, der fremmer eller hæmmer patientens sundhed.

Udøvelse af god etisk praksis betyder, at sygeplejersken, med omhu for det sårbare liv, skal:

4.1 medvirke til at beskytte og bevare liv og medvirke til at lindre lidelse

4.2 beskytte patienten mod krænkende handlinger, også i situationer, som indebærer brug af tvang, tilbageholdelse eller anden rettighedsbegrænsning

4.3 bistå til en værdig død og medvirke til, at udsigtsløs behandling afsluttes eller ikke iværksættes

4.4 udfordre love og instrukser, hvis de strider mod professionens etiske værdier

4.5 prioritere hensynet til patientens liv, integritet og ønsker, hvis der opstår uoverensstemmelser eller interessekonflikter i forbindelse med løsning af en opgave

4.6 værne om patientens liv og integritet i forbindelse med indførelse af nye metoder og ny teknologi.

VEDTÆGTER FOR SYGEPLEJEETISK RÅD

§ 1. Sygeplejeetisk Råd har som opgave:

- at værne om og fremme sygeplejerskers faglige/etiske standard, samt
- at afgive udtalelser om faglige/etiske spørgsmål, som indbringes for Rådet af Dansk Sygeplejeråds medlemmer eller Dansk Sygeplejeråd. Rådet kan herudover på eget initiativ tage spørgsmål op til behandling og vurdering.

Rådets udtalelser om tilsidesættelse af De Sygeplejeetiske Retningslinjer afgives til Dansk Sygeplejeråds hovedbestyrelse.

Stk. 2. Rådet kan ikke behandle sager, som i henhold til Dansk Sygeplejeråds love er henlagt til afgørelse i et andet organ. Rådet afgør selv, om det kan behandle en forelagt sag. I tvivlstilfælde kan Rådet indhente udtalelse fra Dansk Sygeplejeråds hovedbestyrelse herom.

Stk. 3. De Sygeplejeetiske Retningslinjer fastsættes af Dansk Sygeplejeråds kongres efter indstilling fra Rådet. Rådet er forpligtet til regelmæssigt at vurdere disse regler og eventuelt fremsætte forslag til revision.

§ 2. Rådet består af 10 medlemmer, der skal være medlemmer af Dansk Sygeplejeråd og som vælges af Dansk Sygeplejeråds kongres efter kandidatanmeldelser fra Rådet, Dansk Sygeplejeråds kredse og hovedbestyrelsen. Kandidatanmeldelser skal være Dansk Sygeplejeråd i hænde inden arbejdstids ophør på den sidste normale arbejdsdag i januar måned i lige år.

Stk. 2. Der foretages selvstændigt valg af formand.

Stk. 3. Medlemmer af Sygeplejeetisk Råd skal såvel virksomhedsmæssigt som geografisk være dækkende for Dansk Sygeplejeråd.

Stk. 4. Ingen af Rådets medlemmer må beklæde andre tillidposter i Dansk Sygeplejeråd eller indtage andre tillidserhverv eller være ansat i stillinger, som vil kunne svække tilliden til Sygeplejeetisk Råd.

Stk. 5. På baggrund af de indkomne kandidatforslag indstiller hovedbestyrelsen til kongressen formand og medlemmer til valg på kongressen.

Stk. 6. Ændringsforslag til hovedbestyrelsens indstilling kan fremsættes på baggrund af de indkomne kandidatforslag af Dansk Sygeplejeråds kredse samt Sygeplejeetisk Råd inden 1.4. i lige år.

Stk. 7. Valg til Rådet gælder for højst 4 år. Genvalg kan finde sted, dog således at intet rådsmedlem kan sidde mere end 8 år.

Stk. 8. Valg af formand samt 4 medlemmer af Rådet, og valg af Rådets øvrige 5 medlemmer finder sted på to på hinanden følgende kongresser.

Stk. 9. Bestemmelsen i stk. 8 om antallet af medlemmer på valg fraviges, såfremt et medlem, der ikke er på valg ved førstkommande kongres, udtræder af Rådet i sin valgperiode. I dette tilfælde foretages der suppleringsvalg ved førstkommande kongres, således at antallet af medlemmer på valg tilpasses den aktuelle medlemssituation i Rådet.

§ 3. Rådet fastsætter selv sin forretningsorden, der skal godkendes af Dansk Sygeplejeråds hovedbestyrelse.

§ 4. Rådet aflægger hvert år med udgangen af maj måned beretning om sin virksomhed til hovedbestyrelsen og bestemmer, om beretningen skal offentliggøres helt eller delvis.

§ 5. Udgifterne til Rådets virksomhed afholdes af Dansk Sygeplejeråd på baggrund af en af Dansk Sygeplejeråds kongres fastsat bevilling. Rådets regnskabsår er kalenderåret, og der aflægges regnskab til Dansk Sygeplejeråds hovedbestyrelse.

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Sygeplejeetisk Råds sekretær kan
træffes på:

Tlf. 46954155 eller 31151555

E-mail: ser@dsr.dk

HJEMMESIDE

www.dsr.dk/ser eller

www.sygeplejeetiskraad.dk

*Pjecer med sygeplejeetiske retningslinjer og
årsberetninger kan fås ved henvendelse til
Rådets sekretær eller downloades fra hjem-
mesiden.*

**SYGEPLEJE
ETISK
RÅD**